

Zápis vorařství na Reprezentativní seznam nemateriálního kulturního dědictví lidstva UNESCO

Konec roku 2022 se pro obor tradiční dopravy a etnologie zapsal jako významný milník. Došlo k zápisu vorařství na Reprezentativní seznam nemateriálního kulturního dědictví lidstva UNESCO. Stalo se tak při 17. zasedání mezivládního Výboru pro ochranu nemateriálního kulturního dědictví, které se uskutečnilo 1. prosince 2022 v Maroku. Na přípravě nominace voroplavby k zápisu na prestižní seznam ochrany s celosvětovým dopadem spolupracovalo po dobu několika let šest evropských států – Španělsko, Německo, Česko, Rakousko, Polsko a Litva.

Jedním z požadavků na zápis je, aby fenomén figuroval i na národních seznamech. Konkrétně v Česku figuruje tradiční voroplavba na Seznamu nemateriálních statků tradiční lidové kultury od roku 2017. Jednalo se tak o několika letou přípravu a usilovnou práci, na které se podílely mimo jiné i domácí instituce – Národní ústav lidové kultury ve Strážnici či spolek Vltavan. Rád bych se alespoň stručně zmínil nebo spíše zamyslel nad současným stavem tradiční evropské voroplavby a důvodech, pro které tento jev naplňuje kritéria ochrany.

Podle UNESCO Úmluvy z roku 2003 typickými rysy nehmotného

kulturního dědictví je generační přenos znalostí jevu a ztotožnění se s tímto jevem. Považovat ho za nehmotné kulturní dědictví musí samotní aktéři. Znalosti plavení dřeva se na evropském kontinentu předávají téměř tisíc let! V současnosti se voroplavba ve střední Evropě běžně nevyužívá ke svému původnímu účelu obživy – dopravy dřeva, kterému po dlouhou dobu sloužila. Nicméně voroplavba stále existuje, a to v podobě folklorismu. Dřevo ve svázaném stavu se splavuje pro zábavu, řemeslo má charakter i komerční obživy, například v podobě plavení turistů na pltích. Stále tak „žije“, ale jeho funkčnost je odlišná. Je zachována jeho životaschopnost a má i význam generační předávání jeho znalostí, které neslouží jen k zachování kolektivní paměti a připomínání historie. Udržuje se i praktická funkčnost, a tím význam pro současnou a budoucí generaci roste.

O udržitelnost a propagaci voroplavby se na celoevropské úrovni stará International Association of Timber-Raftsmen, založená v roce 1991. Například historie zmiňovaného spolku Vltavan sahá až do roku 1871, kdy sdružoval rodiny plavců a zajišťoval v případě zranění a úmrtí sociální potřeby jejich členů. Činnost organizace ale především po skončení voroplavby na Vltavě začala mít funkci kulturní. Díky Vltavanu se do současnosti zachovaly znalosti vorařského folkloru, ale i samotná řemeslná výroba vorů, která je praktikovaná také mladou generací současných učňů pracujících se

dřevem. Členové Vltavanu a příznivci voroplavby se pravidelně setkávají, udržují toto řemeslo při životě a ztotožňují se s ním. To se děje i v sousedních a dalších evropských zemích, kde se každoročně koná pravidelná voroplavba a aktéři se hrdě k řemeslu hlásí, což je právě jedním z důležitých znaků a kritériem pro zahrnutí do prestižního seznamu vedeného UNESCEM. Právě díky setkávání příznivců voroplavby, spolkové činnosti, udržování plaveckého folkloru i techniky řemesla a ztotožnění se s tímto kulturním dědictvím se podařil zápis na seznam UNESCO.

Tento akt má určitě přínos pro budoucí udržitelnost řemesla. Pominu-li částečně i finanční aspekt (turismus, dotace aj.), tak zápisem se upozorní

na důležitost ochrany toho tradičního řemesla a zároveň se vyvolá zájem dalších generací udržovat hodnoty, které mají nezastupitelný společenský přínos. Je ale nutné si uvědomit, že budeme čelit i negativním jevům – umělé heritigizaci a také pozměňování autenticity dědictví, ať už záměrné anebo vzniklé neznalostí (leč třeba i s dobrým úmyslem) – vození turistů na gumových člunech prezentovaných jako voroplavba, plavení malých pramenů na šumavských kanálech, kde se ale dřevo plavilo jen v nsvázaném stavu atd. Podobné negativní jevy provází i další jinak přínosné kulturní aktivity.

Aleš Smrčka
Praha

Pramen u Davle (okr. Praha-západ). Foto A. Smrčka, 2021.